

Universitätsbibliothek Paderborn

**Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis
Nider de ordine predicatorum**

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Secundu[m] de speciebus luxurie scilicet cantu osculis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

I
dissimilare nolum⁹. Indita est necessitas pbitatis cu^z ante oculos iudicis again⁹ cūtra cernētis. Itē ab actu fornicationis cessare facit timor mortis vel mortis corporalis intēse imaginat⁹. vt pater in istis q^o fugiūt mortem ad loca vbi nulla ē mulier. cur ergo nō idem saceret timor mortis eterne. et virtus hominis. **D**ī Prover. xx. **D**olor vulneris absterget mala. Item ab actu luxurie compesceret amor pecunie. vt si ex continentia lucrat⁹ deberet q^o castrū v^l mille marthas cur g^o nō p̄inerem⁹ ppter regnū celorum. ppter q^o qdā se castrauerit. **M**att. xix. **J**o H̄r̄. dixit. Ignosce dñe excusam⁹ tergiversamur. vix est aliq⁹ q^o in eis q^o ad te sunt velut expiri q^o possit etiā q^o p̄emptissime p̄t f̄m carnē. v^l f̄m seculuz. siue timor impulerit siue cupiditas traxerit. **T**ertio p̄t idē a simili in irrationabilib⁹. Nā p̄fici se tēptare potest ab esca si hamū suspicat. Nā si cibo retis si dolum suspicat. Anialia a laq⁹ cauet abscondit. Quer ergo homo se nō tēperaret a veneno luxurie. a cibo delectatōis. et a laq⁹ demonis cū talia vere cognoscat. **O**nde Eccl. vii. Inueni multerē amatores morte. multerē. id est. voluptate. que corpus necat et anīmā.

Capitulum. ii.
Tām de spēb⁹ luxurie et eiusdem fornicatis tria sunt vidēda. Primo q^o sint species luxurie. Se cūdo q^o sint occasiones graues luxurie. vt catus. tactus. et oscula. et q^o sint p̄tā choree et hymoi. Tertio q^olia p̄tā sint tace. oscula. et hymoi. quo ad gradus. **N**ārum ad p̄lmū notandum. f̄m Tho. secunda. q. q. clsiij. q plures sunt differēte seu species luxurie. que ponit. xxxv. q. s. c. lex illa. Et excedunt se in malitia f̄m q^o gradus hic annulerant. Prima ē simplex fornicatio

Secunda peler adulterii. Tertia inceſtus. et virtus aggrauat rapi. Quarta sacrilegiū. Quinta viciū ē naturā. **D**ibus istis peccat p̄tra sextū p̄ceptū. Prima ē simplex fornicatio q^o est cōcubit⁹ soluti cū soluta p̄t corruptione. q^o dī ppter stuprū. q^o nō simplex fornicatio. Intelligit f̄m Alex. de hal. in suo tertio. solut⁹ et soluta a vinculo matrimonij. p̄sanguinitatis. ordinis reſigions. et voti p̄tinētie. **D**ī fornicatio p̄prie dī luxuriosus v̄sus. v̄duaz. me retricū. et p̄cubinaz. et iam corruptarū aliarū. **H**ec simplex fornicatio semper est mortale peccatum. **A**b patr. i. Chobie. ilij. vbi Chobias ait. filio suo. Attende tibi ab oī fornicatione et ppter uxore tuā nō patiarū crīmē scire. Crīmē autem importat peccatum mortale. **I**tez Gal. v. p̄missa fornicatione et alijs q̄busdā vicijs. dī. **Q**ui talia agūt regnū dei non possidebūt. Et. i. Cor. vi. Nolite errare. nece fornicari neq^o idolis seruientes neq^o adulterari. et cetera plura ibi ponit. Et sequit. Nō sez tales regnū dei possidebunt. Eph. v. Scitote qm̄ oīs fornicatoz aut immūdus. aut avarus q^o est idoloz seruit⁹. nō h̄z hereditatē in regno gel. **D**ī Numeri. xxv. legiſt q^o cu fornicat⁹ et pp̄ls israel cū filiis Moab. iussit de⁹ cūctos p̄ncipes pp̄li ius p̄dī i patibulis ē sole et occisi sunt de pp̄lo vigintiquatuor milia. Ex quo p̄t q^o oīs sequentes spēs luxurie sunt ip̄tā mortalla. q^o quelibet species lequētū est maior q^o simplex fornicatio. **S**cōda spēs ē stupru. q^o est illegitum⁹ p̄cubit⁹ q^o virginalis iregritas corūpit nulla paciōt. s. singalit p̄cedēte. **E**t ē culor. q^o simplex fornicatio. Nā valde mīta mala ex stupro sequunt. Dīo q^o hiuriat viginī si ea vī opp̄mit. vel si ea nō opp̄mit vī. tñ ea seducit. ppter q^o si ea vī op̄mit vī seducit. tenet in foro p̄scie. vt ea ducat. aut

Preceptum VI Cap. II

ei satissimat, vel se cū ea cōponat. **D**ñ
Exo. xxij. Si seduxerit qsviginē non-
dum despōsata, dormieritq; cū ea, do-
tabit habebit eā in uxore. **S**i aut̄ pa-
ter viginis dare noluerit, reddat pecu-
niā iux̄ modū dōz quāviginē recipere
p̄m̄neft. **E**t si qsviginē rapuerit su-
p̄m̄neft, adhuc graul̄ est p̄cm̄. **E**t si
m̄l̄ter si vi opp̄m̄iat. **S**ecō infamia
p̄t corrupta incurre. **T**ertio v̄go p̄
stup̄ sepe spedit a legitimo m̄rimo-
nio h̄ēdo, q; p̄ter ifamia eā nullus
ducer facilis. **Q**uarto ponit invia me-
retricādi, q; fama pdita & virginitate,
pronior sit ad malū. **Q**uito in corpe
& anima destruit. **S**exto sequit nōnūs
voluntaria impeditio plis p̄ venia
sterilitatis & p̄cubit̄ indebitos pecca-
ti contra naturā. **S**eptimo voluntaria
p̄curatio aboruū, & occisio plis nō-
dum baptizate interdū. **O**ctavo stu-
prans sic deteriorat terraz virginis. q;
ista q; poterat reddere fructū cente-
mū. solū reddit sexagesimū, vel trice-
simū. **N**ono recipit thesaurus irrecu-
perabilis v̄rginitatis, cū q; nō dispen-
sat, q; a nemine reparat. **H**ui⁹ pecca-
ti magnitudinē oīdit scriptura Gen.
.xxviii, dicēs, q; Sichem filius emor-
qui Dynam filia Jacob deflorauit. **iō**
Interfec⁹ est cū patre suo & toto pplo
Verbis sue. **T**ertia sp̄s luxurie ē ad-
ulteriu. **E**s aut̄ adulteriu illicit̄ cōcu-
bitus q; coningalis thoros violat. **E**t
dicit adulteriu q̄si accessus ad alterū
thorū. **E**t semig est morale peccatum.
Et si veraq; p̄sona est in matrimonio
constituta, est graul̄ q̄ si solū altera,
d̄egrauas etiam p̄ violentiā, vi si ali-
culus vxor vi rapiat de domo mariti.
Et iterū sit graul̄ si uxor rapta vi per
violentia opp̄m̄iat. **I**terū etiam ag-
graual̄ peccatum q; alias circūstantias.
videlicet si vna p̄sonaz fuerit religio-
sa, & alia i m̄rimonio p̄stituta, aut vna

fuerit in sacris ordinib⁹, & alta in ma-
trimonio, aut si fuerit adiuicē p̄san-
guine. **D**ixi etiā vt s. patrit, cereris
parib⁹ plus peccat q̄s m̄l̄teres q̄rū de-
beret eē rectores. **M**ūnum aut̄ malū
sit adulteriu p̄z er. vii. **P**roo q; assimil-
at homicidio qdāmō, & ē māt⁹ q; pe-
cunte furto, & sic fit liursa aut coniugi
xp̄ale, aut alienē. **C**ū em̄ vir & mulier
suntyna caro, q; aufertyxore suā alicut
idē ē, ac si ei seip̄m auferret. **D**ñ adul-
teriu extuperat oē furtū, q; qđ aufert.
videlicet creatura rōnalis meli⁹ est q̄
q̄cunq; terrena suba. **I**dcirco phibi-
tio adulteriu im̄mediare ponit i deca-
go post phibitionē homicidiū, & ante
phibitionē furtū. vi Clemēs papa dicit.
Quid in oīb⁹ p̄ctis adulterio gra-
uius. **S**ecundū in penis tenet locū. **F**
ur suspēdit p̄ parua re, & adulter q̄sl̄
nihil patit. **E**tia adulter q; peccat cum
soluta se furat uxori legitime. **S**ecō
sit p̄ adulteriu iuris magna deo, cui⁹
sacrūm violat & maculaq; qđ in paradi-
so institutis, incarnatus approbavit, &
passus sanctificauit. **C**ōira illud Col.
.iiij. **D**ixi diligite uxores v̄ras, sicut et
xp̄s eccliam suā dilexit, p̄ q; videlicet
sanguine fudit, & de cui⁹ xp̄i latere sa-
cramēta oīa fixerūt. **A** adulter em̄ q̄s
de⁹, q̄lunx̄i separat. **T**ertio ex adulte-
rio sequitur homicidia sepe. **D**ñ. ii.
Reg. xi. Statim postq; Deusq; adul-
teriu comisit, p̄curauit occidi fidelez
Driam militē suū. **Q**uarto tales in-
fortunati sunt iepē in trāfito iūs reb⁹
vt p̄z in eodē Daniē, cui. iiij. **R**eg. xij.
de⁹ post adulteriu dixit. **N**on recedet
de domo tua gladi⁹ v̄sq; i sempiterū
eo q; desperatis me & tuleris uxorem
Dixi ethel. **Q**uito interdū ex adalte-
rio exhereditatio filioꝝ legitimoꝝ in
malū magnū tgale eoꝝ, & in malū aīc
adultere que tenet restituere. **V**nde
Ecc. xxij. **M**ulier oīs relinqueſvix

suū peccabist. statuēs hereditatē ex alio
eno m̄rimonio. Prop̄bec om̄i lege,
phibet adulteriu. et graui⁹ penit⁹ pui-
nitur. Ideo sexto adulteri p̄tra oēm le-
gem peccat. P̄to p̄tra legē nature. q̄
dicit. Qd ubi nō vis fieri alteri ne fe-
ceris. Nullus aut̄ est q̄ vellit vel velle
deberet q̄ alius cū sua uxore vel filia
luxuriaret. Ideo Gen. xxv. Abime-
lech statuit q̄ nō fuit de lege circūcisio-
rū. vt quicūq̄ uxorem Ysaac tangeret
occidere. Et lex rhomanorū suuysq;
ad Theodosij xpianī tpa. adulteri p̄-
peno antro clausā manere. Et ff.no.
li. x. c. iiii. Lex hūana punit adulteriu
pena capitlī. qd hodie seruat i qbns.
dā xpianoy terris. Lex etiā vēt⁹ dñia
sic dicit Lxv. x. Si machat⁹ fuerit
q̄s cum uxore alteri⁹. et adulteriu p̄pe
trauerit cū uxore p̄ximi sui. morte mo-
riat. Et Nueri. v. q̄ iudicij zelopys
adultere dicit. Si declinasti viro tuo
ac si polluta es et concubuisti cū alte-
ro viro. his maledictiōib⁹ subiacebis
Det te de⁹ in maledictionē exēplūq;
cūctoriū in pplo. p̄ntescereq; faciat se
mur tuū et rumēs uerius tu⁹ dirūpat
Septimo quodāmodo infames effi-
ciunt adulteriz adultere. Unde vt su-
pra apō rhomanosvsc ad tpa Theodo-
sij. adultera perpetuo clauso antro
tenebat⁹ et ea vt scorto lenones uti po-
terat. H Theodosius impator. hāc pe-
nā in aliā cōmutauit. Quarta spe-
cies luxurie est incestus. q̄ est illicitus
concubit⁹ cōsanguineorū ad inuitem
in gradu phibito. sive sit inter cōsan-
guineos sive int̄ affines. Et peccat⁹
hoc fāto est graui⁹ q̄nto gradus con-
sanguinitatis est. p̄pinqor. Qrtum au-
tem peccat⁹ istud sit detestabile. p̄z
p̄ aplm. i. Cor. v. q̄ tradidit lathane il-
lum fornicatoē q̄ cū nouerca sua for-
nicat⁹ fuerat. Et iij. Reg. xiiij. Uman
qui sororē suā corrupērat a fratre suo

Absolon interfec⁹ ē. Quinta sp̄s
est sacrilegiū. qd est illicit⁹ p̄cubit⁹ q̄
continēta deo sacra ledit sine viola-
tur. Et dicit Alex. de hal. q̄ cōtinēta
deo sacra dicit cōtinēta de religio-
nis p̄fessis sine viris sine mulierib⁹. et
in his q̄ suscepērūt sacros ordines. et
qui votū cōtinēte emiserūt. oīm ergo
taliū p̄cubit⁹ sacrilegiū est. Dicit em̄
sacrilegiū violatio sine lessio. vel irre-
uerēta vel illicta usurpatio sacre tel-
lū inuitō dño. Et dī sacrilegiū q̄s sacri-
ledium. id est. sacru ledens. Quilibet
aut̄ dictarū cōtinētarū est res sacra.
q̄ deo oblata. Et est actus religios⁹
ipsa obseruatio talis castitatis. q̄a ad
diuinū cultū est ordinata p̄ concubi-
tū violat inuitō domino. scilicet deo.
cui oblata est. Est aut̄ hoc peccatum val-
de grande et grave p̄pter q̄pinqz. Pri-
mo quia sit semp̄ cum circumstantia vo-
ti fractionis. Et Fm̄ apostolū primam
fidem tales irritam faciunt. Secundo
quia ibi semp̄ cōmitit⁹ furtum vel ra-
pina. quia deo sacratus eo inuitō. au-
fertur. quod tanto peius est. q̄nto sub-
tractū donū est incomparabil⁹. Dñ
Ecc. xxvi. Omnis ponderatio nō di-
gna est anime continentis. Tertio q̄a
vase deo sacra imūde q̄s abutit. Si
cut em̄ loco sacro q̄s luxurians vel pec-
cans aliter plus peccat q̄ extra tales
similia faciēs. Sic etiā plus peccat q̄
cū persona deo sacra peccat q̄s inacu-
lat. p̄tra illō Esa. liij. Quidamini q̄ fer-
ris vase dñi. Dñ sicut q̄ calcicē in luti
p̄jceret. sic et illi corpus deo sacram⁹
in luti peccati p̄jciūt. Quarto de an-
gelo dñi. q̄ deo servire deberet faciūt
demonē spurcissimū. Dñ Malachie
.ij. Iabia face rdotis custodiūt scien-
tiam. et legē requirūt ex ore ei⁹ q̄ angelus
dñi exercitū est. Quinto de di-
uino facit hominez bestiale. Deo em̄
sacra persona. vocatur deus. Unde

Preceptum VI Cap. II

Ero. xxij. **D**üs nō detrahes. **P**otest em sacerdos conficiēdo qđ nullus valet angelus. et similiter dimittēdo pecata. **S**exta species luxurie est peccatum contra naturam. Per quā intelligitur omnis inordinata effusio seminis extravas sibi debitū in ordine ad generationē. **P**redicando autē de hoc vicio publice debet quilibet canit̄ esse. et tamen in genere de ipso loq. taliter tamē q̄ qui rei sunt ex hoc valeant cognoscere culpam suā. **H** spēs modos huius turpitudinis nō expedit corā populo particulariter explicare ne pure aures maculent. et ne q̄s facere discat qđ ignorabat. **Q**uislibet tamen distincte in confessione si re⁹ est se dī a censare. et confessor prudēs de hoc caute vbi oportet rimari. **S**unt autē huius nephan dissimi peccati multi modi sicut Tho. vbi p̄i. **P**rim⁹ vocal immūdices siue mollices. puta q̄n sine concubitu voluntarie procuratur pollutio cā delectationis venere. et sit p̄ cōtactū p̄ pri⁹ genitalis siue alieni. et p̄ q̄scūq; alios modos illicitos quibus huius pollutio procurat voluntarie p̄ experiri delectationis venereā. **S**ecundus modus et peior sit q̄si nō seruat modus natura-llis cōcubendi. et hoc sit q̄ntū ad instrumentū. vel q̄z nō ad debilitū vas sex qđ a nā ad generandū deputatū est. aut q̄ntū ad alios concubendi modos bestiales aut monstruosos. **T**ertius est peior secundo et p̄ pri⁹ vocat sodomiticiū p̄t̄m. qđ sit p̄ concubitu ad non debili- tum sexū. puta cū masculus cōcubit cū masculo. aut semina cū semina. de hoc p̄t̄o loq̄t̄ ap̄ls. **R**om. i. **Q**uartus est pessimus q̄ dieit̄ bestia. s. et sit per cōcubitu rei. non eiusdē speciei. vt cū q̄e cōcubit cū bestia. **H**oc p̄t̄m sexte species videlicet viciū contra nām est gravissimū inter oia peccata carnis sicut Aug. de adulteriis coniugij. Et p̄z

hoc triplū. **P**rimo q̄z gravissime hoc deus puniuit q̄ causa diluvij fuit huius Methodium. **D**ñi Gen. vi. **D**is caro corruperat vnam suā sup terraz. **D**omīs caro. i. homo. **E**t Gen. xix. **D**ñs pluit sup sodomāz gomorā ignēz sulphur de celo. **E**t Gen. xxxviiij. **D**ñā fundebat semen sup terram. idcirco p̄cussit eū domin⁹. **S**ecōdo leges pena mortis hoc plectūt. **D**ñi Levit. xx. **Q**ui dormierit cū masculo cōtū semine mo riāt. **T**ertio infra bestiam hominem mergit. **N**ulla enim bestia similitudine facit. **N**on ergo mīrū sive sancti dicunt. et Piero. presertim in nocte nativitatis Christi. oēs sodomite occisi sunt. et se re incarnari deus p̄pter hoc viciū de sicut. **S**ecōdo p̄ncipaliter videntū ē de somnis et nutrimentis specierū luxurie. **E**t sunt plura q̄ vix sine p̄t̄o luxurie fieri p̄nt. vt vīsus mulieris incāp̄t auditus. cantus. locutio. devenereis et tactus. oscula. amplexus. et huiusmodi. nō solū autē somnatio et species luxurie sunt peccata mortalia. sed etiā p̄fata impudica actū carnalis copule p̄cedentias ad eū allīcientia sunt peccata mortalia quādo fuit libidinose cūz aliena muliere. vt quando q̄s cū non sua facit talia illa intentiō est p̄ hoc insevel muliere excitet p̄cupiscentiā ei⁹. aut ipsam inclinet ad sui cōcupiscentiā. **N**ō patz. q̄i Matth. v. dicit. **Q**ui viderit mulierē ad concupiscentiā eaz. id est. eo animo vi concupiscat. Illud enim nō est iam rīpillari solū h̄ plene cōsentire libidini. et sequit. **M**echāp̄ est eam in corde suo. **S**up q̄ dicit Chrysost. **D**vris dñs hic loquit. H̄ etiā de feminis dīc. q̄ m̄ltem agis osculuz libidinosuz tacitus et silē sūt mortalia et p̄tra p̄ceptū. **N**ō mechaber. **A** Et p̄ian⁹ in de virginitate dīc. Certe ipse cōcubitus ipse amplexus. ipsa confabulatio. et osculatio. et sedis dormitatio.

erimen est. Itē nō solū deliberaſt' conſenſus in actū p̄ctū mortalis ē mortale. H̄c ſepti pſenſus deliberaſt' in delectationē p̄ctū moraliſ in veneſereis ē ſpecialiſ mortale p̄ctū, vt patebit i nono ſcriptio. q̄ plus pſatſ tacitū ſepti vifitū, et h̄mō. Dic̄ t̄ Chō. ii. ii. q. cliiij. Decatuz mortale dicitur aliquid dupl̄r. Uno mō ſim ſpēm ſuam. Et hoc mō oſculū. amplexus et tactus ſim ſuam ſpēm nō noiait p̄ctū mortale. p̄it. iii. hec abſq̄ libidine fieri. vel ppter conſuetudinē patrie. vel ppter aliquā neceſſitatē aut rationabilē cauſaz. Allo mō dicit aliqd eſſe p̄ctū mortale ex ſua cauſa. ſicut ille q̄ dat elemosynaz. vt aliquem inducat ad heretici. et iſto modo tactus h̄mō vi dictū fuit pſus. ſunt mortaliſ peccata. quia ſunt proprieſ delectationē moraliſ in veneſereis. Tertio principaliter notandū q̄ ſicut manus p̄ctū eſt adulterium q̄ ſimplex fornicatio. et ſacrilegiū malū q̄ adulteriuſ ut prius dicitum eſt. Sic etiam tactus. oſculū. et h̄mō inter adulterantes. vel quēcūq; alle impudicitate malora peccata ſunt q̄ inter itaſa que ſunt ſoluit cū ſoluta. Et ſic de oſculiſ ſacrilegiū malora ſunt q̄ adulteroy.

Capitulum. iij.
Et p̄terea alind multū peccato luxurie deſeruēs. vſdeſt chorea. De q̄ videnda ſunt tria Primo q̄ periculouſ ludus ſit. Secundo an poſſit fieri ſine peccato. Tertio q̄ ſit peccati mortale. Dic̄ ad priuim notandū. q̄ chorea eſt pleniluſt ludusvalde ppter ſeptem. Primo q̄ chorea diaboliciſ habet exordiuſ. vt refert magiſt̄ hystoriarū. Nam a ſareptauro quodam demone ſic dicto exordiuſ habuit. qui demone in ſimilitudine rbaui gerentis in humeris ſignam lune corniculare albe egrediēs

de flumine ab egyptijs in dñe quodaz feſto cū tympanis et choreis ē vefera tus. Et ſareptauro ille in flumine nſt libide geſt' oſdit ſaltado q̄ egyptiſ ſecuti ſunt in terra chorizādo. Poſteq; aut ſareptauro eos excitauerat ad chorizanduz euaneſcebat. Pñr nūc loco ſareptauro vitula aliq. id ē. puella aliq. p̄e ceteris ducit. Sc̄o q̄ ſcriptra de maximis malis refert q̄ choreas ſecura ſunt plurimi. Aā Exo. xxvij. euz Moyses appropinquasset ad caſtra. vidi vitulū et choreas. irat' eſt valde. et prolecit de manu tabulas. et conſregit eas ad radice mōtis. deinde aſſumptis ſecū filiis leui interfecit viginis quattuor milia hominum. Nam hodie in choreis vitulus p̄ quē designat laſciuia negleto dei ſervitio. Sic Matth. xliij. ſaltatrix fecit amputari caput Jobis baptiſte. q̄ maior in natos mulierū nō surrexit. Et Ezech. .xxv. v. Pro eo q̄ plauſisti manu et q̄ cuſuſisti pede. et gaſiſti ex toto aſſetu ſup terrā. ecce ego extendā manū meā ſup te trādā te i direptoz et interſiſia te de pp̄liſ. Tertio diſuadēda eſt chorea q̄ ibi demoni h̄zvalde milta orma ad occidendum aias. Multer. n. vt ait Herod. gladii ē igne. ibi enī videlz in chorea tot ſunt gladij q̄t ad capiēdu ſtibz ſomati. Ibi enī gladij acutiores. q̄ ad aſpectū aū. retro. ifraz ſurſu pariores. ibi et gladij flamel luxuriaz accēdētes. ibi in ſup arma fortiora ad vincēdu. q̄ mulier ibi quā demon elegit ad illā. Samlone. David. Galomon. Job. Chobiaz. ad filios Iſrl ſeducēdos. Multer. n. omata ē ſagena diabolij p̄ quā inſtituſi in ſinē ſtulio p̄ capit ad iterū. Sic enī ecouerſo deviris ē intelligēdu. Diabolus. ai. in apria ſpecie nimis horribil' eſt. iō p̄ vſruvel inſierē ſeducit. Quarto. q̄ in Choreas q̄dammodo p̄tra omnia ſacra